

KS. CICHOWSKI WINCENTY LUDWIK (1869-1921)

Urodził się 22 sierpnia 1869 roku w Poniecu. Był jedynym synem Walentego, szewca z zawodu, i Marii z domu Feske, która była narodowości niemieckiej i przeszła z protestantyzmu na katolicyzm, gdy wychodziła za mąż. Od 1875 roku uczęszczał do szkoły komunalnej w rodzinnej miejscowości. Następnie uczył się w gimnazjum w Lesznie, otrzymując stypendium Towarzystwa Pomocy Naukowej im. K. Marcinkowskiego. Nie wyniósł języka polskiego z domu rodzinnego, lecz opanował go dopiero na dobre w gimnazjum leszczyńskim i odtąd uważał się za Polaka. Egzamin dojrzałości zdał 5 marca 1890 roku w Lesznie. W latach 1890-1893 studiował w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu i w Gnieźnie. Święcenia kapłańskie otrzymał 24 lutego 1894 roku z rąk arcybiskupa Floriana Stablewskiego.

Jako wikariusz pracował najpierw kilka tygodni w Rokitnie, potem od 1 kwietnia 1894 roku w Nakielnie. 16 lipca 1894 roku przeniesiono go do Ostrowa Wlkp., 1 stycznia 1895 roku do Śremu, gdzie powierzono mu także wykłady religii w gimnazjum. W 1895 roku zlecono mu również na krótko administrację parafii w Kotłowie. Władze pruskie w czasie jego pracy duszpasterskiej i nauczycielskiej w Śremie uznały go za niebezpiecznego dla nich agitatora polskości, ponieważ zauważyły jego oddziaływanie na środowisko nauczycielskie i uczniowskie. Przyznając obiektywnie, że lekcji religii nie nadużywał nigdy do celów wrogich Niemcom, podejrzewały go jednak, że „wszystkie nici agitacji polskiej” (w tym rejonie Wielkopolski) „skupiał on w swoim ręku”. Należał wówczas do Towarzystwa Przemysłowców Polskich, a w 1900 roku wziął udział w zebraniu inspirowanym przez ks. Ludwika Jażdżewskiego, na którym uchwalono sprzeciw wobec wprowadzania nauczania religii w języku niemieckim. Był członkiem powiatowego Komitetu Towarzystwa Pomocy Naukowej im. K. Marcinkowskiego w Śremie, potem w Śmiglu (prezes). Przewodniczył Towarzystwu Katolickiej Czeladzi (polskiej) w Śremie oraz działał w lokalnym polskim Towarzystwie Wyborczym, agitując w okresie kampanii wyborczych za oddawaniem głosów na polskich kandydatów.

W 1901 roku landrat śremski i miejscowe władze szkolne nie dopuściły go, popieranego przez arcybiskupa Floriana Stablewskiego, na stanowisko profesora (Oberlehrer) religii w miejscowym gimnazjum, motywując swój sprzeciw jego patriotycznym polskim oddziaływaniem na młodzież, co ich zdaniem groziło utworzeniem tu polskiego „Nebengymnasium”. W 1903 roku władze niemieckie skutecznie przeciwstawiły się także próbie przeniesienia go na stanowisko profesora religii w gimnazjum w Ostrowie Wlkp., gdzie był również polecony przez arcybiskupa Stablewskiego. Zarzucano mu także oddziaływanie w duchu patriotycznym polskim na młodzież żeńską w prywatnej szkole dziewcząt w Śremie, prowadzoną przez panią Szczabińską (m.in. sprowadził do tej szkoły z wykładami księżę redemptorystów).

11 stycznia 1904 roku otrzymał probostwo w Śmiglu. Kontynuował tu swoją działalność społeczno-narodową, działając w polskich organizacjach. W 1905 roku przystąpił do nowoutworzonego stowarzyszenia „Straż”, wygłaszając m.in. na zebraniu tej organizacji w Wielichowie 17 grudnia 1905 roku antyniemiecką mowę. Patronował Katolickiemu Towarzystwu Robotników Polskich w Śmiglu, liczącemu w 1911 roku 175 członków. Od 1905 roku był długoletnim prezesem rady nadzorczej Banku Ludowego, a także Spółki „Rolnik” w Śmiglu (założonej w 1906 roku). Jako delegat tych organizacji brał udział w zebraniu Związku Polskich Spółek Zarobkowych i Gospodarczych dla Prus Zachodnich i Poznańskiego, które odbyło się 20 sierpnia 1906 roku w Pelplinie. Był zastępcą prezesa polskiego powiatowego Komitetu Wyborczego w Śmiglu, a od 1917 roku także członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W jego aktach personalnych odnotowały władze pruskie w 1906 roku: „W przypadku wybuchu jakichś rewolucyjnych niepokojów należy uważać proboszcza L. Cichowskiego w Śmiglu za organizatora i przywódcę ruchu”.

W listopadzie 1914 roku władze pruskie zwróciły uwagę na jedno z jego kazań, w którym z sympatią wyraził się o wojskach rosyjskich, których wejście do Poznańskiego równałoby się tu zlikwidowaniem rządów pruskich. W obliczu klęski Niemiec w 1918 roku i przygotowań do usunięcia ich rządów, wraz z wikarym w Śmiglu ks. Tadeuszem Gronwaldem zorganizował oraz przeprowadzał werbunek do oddziału powstańczego, który później znalazł się w walce i przyczynił do wyzwolenia regionu. Był on wówczas głównym inicjatorem natychmiastowego wprowadzenia języka polskiego we wszystkich urzędach w powiecie. Pobyt w Śmiglu przerywały jedynie wyjazdy do uzdrowisk w celach leczniczych (cierpiał na „katar płuc” i na gardło). W 1913 roku wziął udział w pielgrzymce księży na Kongres Eucharystyczny w Rzymie. 28 lutego 1916 roku otrzymał nominację na dziekana dekanatu śmigieńskiego. Zmarł w Śmiglu 22 grudnia 1921 roku i tam został pochowany.

J. Kozłowski, *Cichowski Wincenty Ludwik (1869-1921)*, [w:] *Księża społecznicy w Wielkopolsce. Słownik biograficzny*, t. I (A-H), Gniezno 1992, s. 106-108.